

Υπόθεση C-400/10 PPU

J. McB.

κατά

L. E.

(αίτηση του Supreme Court
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως)

«Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις — Γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας — Σύμβαση της Χάγης της 25ης Οκτωβρίου 1980 για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών — Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 — Τέκνα χωρίς γάμο των γονέων τους — Δικαίωμα επιμέλειας του πατέρα — Ερμηνεία του όρου “δικαίωμα επιμέλειας” — Γενικές αρχές του δικαίου και Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

Γνώμη του γενικού εισαγγελέα N. Jääskinen της 22ας Σεπτεμβρίου 2010 . . . I - 8969

Απόφαση του Δικαστηρίου (τρίτο τμήμα) της 5ης Οκτωβρίου 2010 I - 8992

Περίληψη της αποφάσεως

1. *Θεμελιώδη δικαιώματα — Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 7)*
2. *Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις — Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας — Κανονισμός 2201/2003 — Δικαίωμα επιμέλειας (Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρα 7 και 24· κανονισμός 2201/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 2, σημείο 11)*

1. Όπως προκύπτει από το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον βαθμό που αυτός περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα κατοχυρωμένα από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), η έννοια και η έκτασή τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Πάντως, η ανωτέρω διάταξη δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία. Το γράμμα του άρθρου 7 του Χάρτη, κατά το οποίο κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του, είναι πανομοιότυπο με αυτό του άρθρου 8, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, εξαιρουμένης της φράσεως «της αλληλογραφίας του» αντί «των επικοινωνιών του». Με αυτά τα δεδομένα, το εν λόγω άρθρο 7 περιέχει δικαιώματα τα οποία αντιστοιχούν σε όσα κατοχυρώνει το άρθρο 8, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ. Επομένως, στο άρθρο 7 του Χάρτη πρέπει να δοθεί η ίδια έννοια και έκταση με αυτές που έχει το άρθρο 8, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, όπως αυτό ερμηνεύεται με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

(βλ. σκέψη 53)

2. Ο κανονισμός 2201/2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος καταργεί τον κανονισμό 1347/2000, έχει την έννοια ότι δεν είναι

αντίθετος προς ρύθμιση κράτους μέλους κατά την οποία, για να αποκτήσει το δικαίωμα επιμέλειας του τέκνου του, ο πατέρας ο οποίος δεν έχει συνάψει γάμο με τη μητέρα του τέκνου υποχρεούται να επιτύχει την έκδοση αποφάσεως από το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο που να του αναγνωρίζει το δικαίωμα αυτό, με συνέπεια να καθίσταται παράνομη, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 11, του εν λόγω κανονισμού, η μετακίνηση του τέκνου από την ίδια τη μητέρα του ή η κατακράτησή του.

Συγκεκριμένα, ο κανονισμός 2201/2003 δεν ορίζει ποιο πρόσωπο πρέπει να έχει το δικαίωμα επιμέλειας λόγω του οποίου η μετακίνηση παιδιού μπορεί να καταστεί παράνομη υπό την έννοια του άρθρου 2, σημείο 11, αυτού, αλλά παραπέμπει, ως προς τον καθορισμό του προσώπου που έχει αυτό το δικαίωμα, στο δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο έχει τη συνήθη διαμονή του το παιδί αμέσως πριν από τη μετακίνησή του ή την κατακράτησή του. Επομένως, το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους ορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ο φυσικός πατέρας αποκτά το δικαίωμα επιμέλειας του τέκνου του, υπό την έννοια του άρθρου 2, σημείο 9, του κανονισμού 2201/2003, εξαρτώντας σε ορισμένες περιπτώσεις την απόκτηση της επιμέλειας από την έκδοση αποφάσεως του αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου που να του την αναθέτει. Κατά συνέπεια, ο κανονισμός 2201/2003 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, για τους σκοπούς της εφαρμογής του, ο παράνομος χαρακτήρας της μετακινήσεως παιδιού εξαρτάται αποκλειστικώς από την ύπαρξη δικαιώματος επιμέλειας το οποίο έχει αναγνωρισθεί από το εφαρμοστέο

εθνικό δίκαιο και προσβολή του οποίου συνιστά αυτή η μετακίνηση.

Μια τέτοια ερμηνεία δεν αντιβαίνει στα άρθρα 7 και 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ειδικότερα, μολονότι, προς τον σκοπό εφαρμογής του κανονισμού 2201/2002, για να καθοριστεί εάν η μετακίνηση τέκνου από την ίδια τη μητέρα του σε άλλο κράτος μέλος είναι νόμιμη, ο φυσικός πατέρας του τέκνου πρέπει να έχει το δικαίωμα να αποταθεί, προ της μετακίνησης, στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο για να ζητήσει να του ανατεθεί η επιμέλεια του τέκνου του, στοιχείο το οποίο, σε αυτό το συγκεκριμένο πλαίσιο, συνιστά τον πυρήνα του δικαιώματος του φυσικού πατέρα για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής, εντούτοις, το γεγονός ότι ο φυσικός πατέρας, σε αντίθεση με τη μητέρα, δεν αποκτά αυτοδικαίως το δικαίωμα επιμέλειας του τέκνου του υπό την έννοια του άρθρου 2 του κανονισμού 2201/2003 δεν θίγει τον πυρήνα του δικαιώματός του στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό την προϋπόθεση ότι προστατεύεται το δικαίωμά του να ζητήσει από το αρμόδιο δικαστήριο να του αναθέσει την επιμέλεια.

Η διαπίστωση αυτή δεν ανατρέπεται από το γεγονός ότι, εάν ο πατέρας δεν προβεί εγκαίρως σε ενέργειες για να αποκτήσει

την επιμέλεια, στην περίπτωση που η μητέρα μετακινήσει το τέκνο σε άλλο κράτος μέλος, αυτός περιέρχεται στην αδυναμία να επιτύχει την επιστροφή του τέκνου στο κράτος μέλος όπου αυτό είχε προηγουμένως τη συνήθη διαμονή του. Συγκεκριμένα, από την πλευρά της ασκούσας την επιμέλεια του τέκνου μητέρας η ως άνω μετακίνηση αποτελεί νόμιμη άσκηση του δικού της δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας, το οποίο κατοχυρώνεται στα άρθρα 20, παράγραφος 2, στοιχείο α', ΣΛΕΕ, και 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, καθώς και του δικαιώματός της να καθορίζει τον τόπο κατοικίας του τέκνου, χωρίς να αφαιρείται από τον πατέρα η δυνατότητα να ασκήσει το δικαίωμά του να υποβάλει αίτηση για να του ανατεθεί η επιμέλεια του τέκνου του ή να αναγνωριστεί δικαίωμα επικοινωνίας με αυτό. Επομένως, εάν βάσει του άρθρου 2, σημείο 11, του κανονισμού 2201/2003 αναγνωριστεί υπέρ του φυσικού πατέρα δικαίωμα επιμέλειας του τέκνου του, μολονότι το εθνικό δίκαιο δεν αναγνωρίζει αυτό το δικαίωμα, δεν τηρούνται οι απαιτήσεις της ασφάλειας δικαίου και δεν διασφαλίζεται η αναγκαία προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων, υπό την έννοια του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εν προκειμένω αυτών της μητέρας. Η λύση αυτή έρχεται επίσης σε σύγκρουση με το άρθρο 51, παράγραφος 2, του Χάρτη.

Επιπλέον, λαμβανομένης υπόψη της μεγάλης ποικιλομορφίας των εξώγαμων σχέσεων όπως και των συνακόλουθων

σχέσεων μεταξύ γονέων και τέκνων, η οποία συνεπάγεται διαφορετικές μεταξύ των κρατών μελών προσεγγίσεις ως προς την έκταση και την από κοινού ή μη άσκηση της γονικής μέριμνας, το άρθρο 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συσχετισμό με το οποίο πρέπει να ερμηνεύεται το άρθρο 7 του εν λόγω Χάρτη, έχει την έννοια ότι, για τους σκοπούς εφαρμογής του κανονισμού 2201/2003, δεν αποκλείει ρύθμιση δυνάμει της οποίας το δικαίωμα επιμέλειας παρέχεται κατ' αρχήν αποκλειστικώς στη μητέρα, ο δε φυσικός πατέρας μπορεί να αποκτήσει δικαίωμα επιμέλειας μόνο δυνάμει δικαστικής αποφάσεως. Βάσει της ερμηνείας αυτής, το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να αποφανθεί επί της αναθέσεως της επιμέλειας του τέκνου όπως και επί των δικαιωμάτων

επικοινωνίας με αυτό, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα κρίσιμα στοιχεία, ιδίως δε τις συνθήκες που προηγήθηκαν και ακολούθησαν τη γέννηση του τέκνου, τη φύση της μεταξύ των γονέων σχέσεως, τη σχέση μεταξύ έκαστου γονέα και τέκνου, καθώς και την ικανότητα καθενός από τους γονείς να ανταποκριθούν στα βάρη της επιμέλειας. Η συνεκτίμηση αυτών των στοιχείων συμβάλλει στην προστασία του υπέρτατου συμφέροντος του τέκνου, σύμφωνα με όσα επιτάσσει το άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη.

(βλ. σκέψεις 43-44, 55, 57-59, 62-64 και διατακτ.)